Чыла эл [illegible] ушныза! Лэнин-Сталин пашадэ вэрч кучэдалаш йамдэ лий!

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЭ

№ 29 (465) 1937 ий 11 ийунь, кугарньа № 29 (465)

Тунэмшэ-влак куанэныт

„Начар“ отмэткэ-влак мыйын ик чырыкыштат лийын огыл, испытаньымат сайын да отличнэ кучышым. Мый испытаньыштэ „начар“ отмэткым налам ыльэ гын, мом ыштэм ыльэ: тудын вэрч кэнгэж гоч шонаш, ойгыраш возэш ыльэ. Ындэ мый кэнгэж жапыштэ шкэ моштымэм сэмын тунэмаш тӱналам, йара садак ом кий. Кэнгэж жапыштэ тунэммашэм—кнага, газэт лудмаш, пӱртыс эскэрмаш лийэш. Мӧнгыштэм библиотэкэм уло. Тушто А. С. Пушкинын, М. Горькийын тулэч моло писатэль-шамычынат кнагашт улыт. Нуным мый лудын пытараш шонэм,—манэш Лэпихин. Тудо 6-шо классыштэ сайын да отличнэ тунэмэш. 6-шо классыштэ Лэпихин вэлэ огыл, отличнэ тунэмшэ молат улыт. Азанов, Панихидин чыла прэдмэт дэнэ отличнэ тунэмыч, 7-шэ классыш „сай“ да „отличнэ“ отмэткэ дэнэ вончышт.

—Испытаньылан чот йамдылалтмэ дэнэ вэлэ огыл, а кажнэ чырыкыштэ пэш тыршэн тунэммэм дэнэ мый „сай“ отмэткэ-влакым налынам манэш,—Азанов.

Мыйын сайын тунэммэмлан нимогай ӧрмаш лийын ок кэрт—манэш Панихидин. — Испытаньылан уло кумылэм дэнэ ондакак йамдылалтынам. Вэт кажнэ прэдмэт дэнэ йамдылалташ ик кэчэ жапым пумо ыльэ, тидэ кэчым мый тичмашын пайдалын кучылтым. Иужо йолташ-влак ты годым модын коштыч. Лаврэнтьэв, Ратманов, молат эртак модын вэлэ жапым эртарышт. Сандэнак нуно шуко прэдмэт дэнэ „начар“ отмэткым налыч.

4-шэ классыштэ ударнын тунэмшэ-влакат 5-ша классыш „сай“ отмэткым налын вончымыштлан пэш куанэныт.

7-шэ классыштэ тунэмшэ-влак Ратманова, Прокопйэва, Пуртова, молат „сай“ да „отличнэ“ отмэткэ дэнэ тунэмыч. Кызыт нуно пэш куанэныт. Пэдучилищыш тунэмаш кайаш йамдылалтыт.

Осмин Иыван.

Йошкар-Ола район, Шэкльанур ПКШ.

Испытаньым отличнэ кучыш

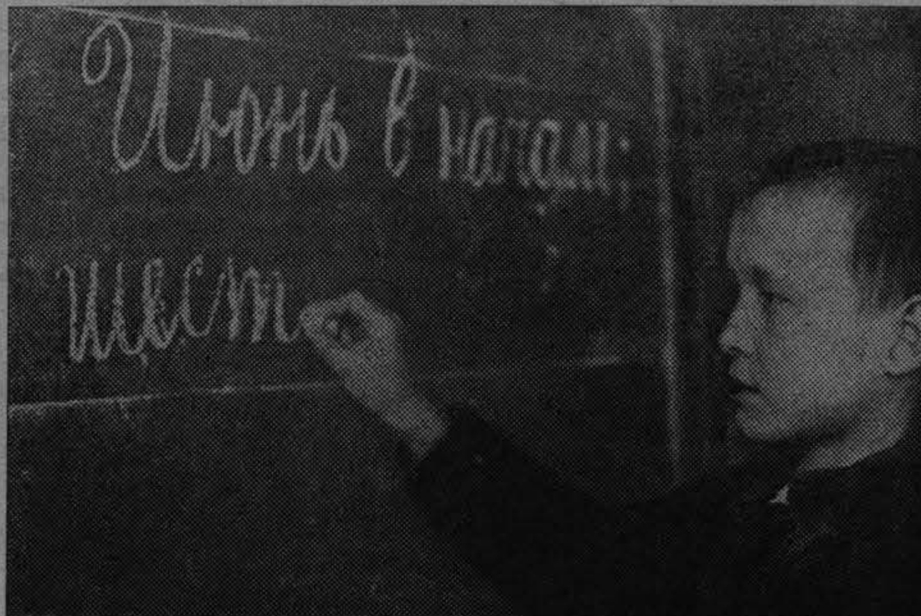
Пэтров Каври Шэрганово тӱналтыш школышто, IV-шэ классыштэ тунэмэ. Тудо моло йолташ-влакшылан примэрым ончыкта. Тӱрлӧ модыш дэнэ модмаштэ: шахмат, шашкэ, городки да газэт лудмаштэ ончыл рвэзэ. Испытаньылан ончыл гочак йамдылалтэ да испытаньым отличнэ кучыш. Кэнгэж жапыштэ культурно канэн, 5-шэ классыштэ отличнэ тунэмаш тӱналам,—манэш Пэтров.

Волков Сидыр.

Морко район, Коркатсво йал совэт. „У вий“ колхоз.

Сотвур район Корамас школын отличникшэ-влак: Алэгдэйэв Ваньа дэн Иванов Шура марий йылмэ дэнэ испытаньэ годым возат. Фото М. Рыбаковын.

Йошкар-Ола район Корьакково пэлэ-кыдалаш школын 5-шэ классыштыжэ отличнэ тунэмшэ Жирков Ваньа пионьэр пашам талын ышта. Сӱрэтыштэ: Жирков Ваньа— испытаньым кучымаштэ.

Фото М. Рыбаковын.

ПОХВАЛЬНЭ ГРАМОТА МЫЙЫМ ПЭШ КУАНДАРЭН

Сайын отличнэ тунэмаш шуко вийым пыщташ кӱлэш. Ӧрканэн тунэмаш тӱналат гын, „сай“ дэн „отличнэ“ отмэткым омэт дэнат от уж.

Похвальнэ грамота налшаш вэрч мый тэлэ гоч вийан йамдылалтым. Кажнэ чырыкыштэ эрэ „сай“ да „отличнэ“ отмэткэ цэнэ тунэмым. Испытаньымат 6 прэдмэт дэнэ отличнэ 5 прэдмэт дэнэ сай кучышым. Тэлэ коч тыршымэм арам огыл. Мланэм похвальнэ грамотым пуышт. Тидлан мый пэш чот куанэнам. Ончыкшо эшэ сайын тунэмаш тӱналам.

Чэмэков Васлий.

У Торйал район, Чобык-сола тӱналтыш школ, IV-шэ класс.

Соколов „Таирыш“ кайыш

Куракино кыдалаш школын 5-шэ „А“ классыштыжэ (Параньга район) Соколов Вӧдыр эн сай тунэмшэ ыльэ. IV-шэ чырык мучашэш чыла прэдмэт дэнат „отлично“ отмэткым нальэ. Испытаньымат „отлично“ отмэткэ дэн сдатлыш. Соколов Вӧдырын тыршэн тунэммыжлан, школ дирэкцэ тудым рэспублик пионьэр лагэрыш—„Таирыш“ колтыш.

Шуматов М.

МЫЙ КАНИКУЛЫМ КУЗЭ ЭРТАРЭМ

Тидэ тунэммэ ийыштэ, испытаньэ годым чыла прэдмэт дэнат „отличнэ“ отмэткым налын 6-шо классыш вончышым. Тидэ мыйын пэш кугу сэнгымаш ыштымэмым ончыкта.

Кызыт каникулымат моштэн эртарэм: Какшан вӱдыш кол кучаш, йӱштылаш коштам, тӱрлӧ модэль - влакым ыштылам. Аэроплан модэльэм мӱндыркӧ шумэш чонгэшта. Кызыт автомобиль модэльым ышташ тӱналынам. Мӧнгыштэм шкэмын библиотэчкэм уло. Тушто 600 нарэ марла да рушла книга-влак улыт. Нинэ кнага-влакым эрэ лудын шогэм. Тыгак йолташэм - влакланат лудашышт пуэдэм. Тӱшкан погынэн МАССР Конститутцо проэктым лудына, лончылэна.

Тэний отличнэ тунэммэмлан мыйым пионьэр отрäд рэспубликысэ пионьэр лагэрыш—„Таирыш“ колташ ыштэн. 1 ийуль гыч тушто канаш тӱналам.

Гэрасимов Саньу.

Оршанкэ район, Вэликополь ПКШ.

76

„Йӱдвэл польус“ гыч Рудольф островыш

5-шэ ийуньыштo, 7 шагатат 12 минутыштo Мазурук йолташ „Йӱдвэл польус“ станцыш чонгэштэн мийэн. Ты гана миймаштыжэ тудо польарнэ станцыш пытартыш грузым намийэн. Ындэ тыштэ тэлым эртаршэ-влаклан научно паша ыштташышт чыла приборат уло.

6 ийуньыштo 3 шагатат 37 мин. ныл самольотшат тидэ польарнэ станцым кодэн, Рудольф отрошко чонгэштэн кайэныт. Польарнэ станцэш, пэшак кугу океанан ий ӱмбаланжэ ныл отважнэ польарник-в л а к — Папанин, Крэнкэль, Ширшов да Фэдоров йолташ-влак гына кодыныт.

ЗИМОВЩИК-ВЛАК КӰЛЭШАН ОТКРЫТИИЫМ ЫШТЭНЫТ

Астроном да магнитолог Фэдоров дэн гидробиолог Ширшов научно пашам чарныдэ ыштэн шогат. Фэодоров йолташ йачэ дэнэ мучко ий ӱмбалнэ коштын ончэн. Коштшыжла тудо тидэ океанысэ ий пудыргын кугу вал-влакышт дэнэ авырналт шогымыжым ужын.

Тидэ кэчылаштэ Ширшов дэн Фэдоров лагэрь воктэнсэ кугын шэлшэ ий ӱмбачын вӱдыштӧ илшэ кайыкын чонгэштэн каймыжым ужыныт. А тидлэч ончычшым йэн-влак ик мыньар гына ий ӱмбалнэ вэс кайыкынат чирыклымыжым колыныт. Тыгэжэ, Йӱдвэл польусыштo илыш уло!

4-шэ ийуньыштo зимовщик-влак адак ик открытийым ыштэныт. Нуно шкэ ыштымэ лэбэдкэ дэнэ океанын тӱрлӧ кэлгытшэ гычын—300 мэтр гыч тӱгалын 1000 мэтр гыч вӱдым налын ончэныт. Тыгэ вӱдым налын ончымаштышт лэвэ вӱд слойымат муыныт.

Тунамак вӱд пундаш гыч кугу ракымат луктыныт.

Йӱдвэл польусыштo океан кэлгыт—4290 мэтр

Моско, ТАСС-лан, „Правдалан“ Извэстийлан“

ИЙУДВЭЛ ПОЛЬУС, 7 ийунь, 19 часат 30 минут (радио дэнэ). 7 ийуньыштo мэмнан польарнэ станцын вэржэ—йӱдвэл широтан 88 градусат 54 минутыштo, касвэл долготан 20 градусыштыжо вӱд кэлгытым висэн ончымо. Океанын кэлгытшэ—4290 мэтр лэктын. Грунт пробым налмэ—ужаргырак—лудо—шэмалгэ тӱсан ил лэктын. Кэлгытым автомат тормозан ручной гидрологий лэбэдка дэнэ висымэ. Лэбэдкам 2 шагатат 40 минут жап волтымо. Нӧлташ чалаланат чарныдэ 6 шагат пашам ышташ вэрэштын.

Тэмпэратур тыгэ шалалтэн: йӱштӧ арктик вӱд лончо йымалнэ—тэмпэратур 1,63 градус йӱштӧ, 250 мэтр кэлгыт гыч 600 мэтр мартэ шокшырак вӱд лончым вэрэштмэ, 400 мэтр кэлгыштэ 0,77 градус шокшо, 750 мэтр гыч пундаш ӱмбал лончо мартэ тэмпэратур эрэ вола: 2930 мэтр кэлгытыштэ 0,70 градус йӱштым шуэн.

И. ПАПАНИН, П. ШИРШОВ, Э. КРЭНКЭЛЬ, Е. ФЭДОРОВ.

Йошкар-Ола чодра завод тӱналтыш школын отличницэжэ Карманова Зойа школ гыч куанэн лэктэш. Кунам от куанэ: вэт тудо чыла прэдмэт дэнат отличнэ отмэткым налын.

Фото М. Рыбаковын.

Суворов Толья ныл оборонно значокан

Шочмо эл аралаш—тидэ мэмнан ик тӱн пашана. Сандэнак мыйэ Оборонно значокан лийаш вийан тыршышым. Кызыт мыйын оныштэм ик оборонно значок вэлэ огыл, чылажэ нылыт уло; БГТО, ГСО, ПВХО, ЮВС. Нинэ значокэш вэлэ ом чарнэ ончыкшо адакат оборонно значок-влакэм шукэмдаш пижам,—манэш Ронгго кыдалаш школыштo тунэмшэ Суворов Толья.

Тудо испытаньымат сай да отличнэ куча. Суворов Тольям пионьэр организацэ ийуль тылзэ гыч „Таир“ лагэрыш канаш колта.

Загайнов.

Йӱдвэл польусыш илаш кайшэ И. Д. Папанин (шолаштэ) да „СССР Н—172“ самольотын пилотшо Козлов йолташ-влак Холмогорыштo зимовкылан йамдылымэ снарьажэньэ воктэн.

Фото К. Коробицинын (Сойузфото).

А. Айзэнворт

УГЫЧ ШОЧШО СТОЛИЦЭ

(Историйсэ очэрк)

Шӧрын кайшэ окнаш занавэскым сакымэ. Занавэскэ коч пурышо шошым кэчын шыма йолжо пӧртыштӧ тӱрлӧ сэмын модын. Ужар постом шарыман ӱстэмбалнэ шинчышэ гранит чэрнила атыш энэртышэ кэчэ йол пӧрт кӧргылан шонан пыл тӱсым пуэн. Ӱстэл ваштарэш, нужалтшэ ковaштэ пӱкэныштэ сурэмаш тӱналшэ айдэмэ шинчэн. Тудо комбо пыстыл пэра дэнэ тыгэ возэн:

„Олан кызыт могай улмыжым ончал налына.

Олан айлымэ вэржым сӱрэтлаш пэшак сай. Ола Изи-Какшан энэрын пурла вэл сэрыштыжэ, тӧр чангата вэрыштэ пэш сӧралын койын шинчэ. Тидэ олам шола могырым иман чодра, а пурла могырым пасу дэн йал-влак авырэн шогат. Царэвококшайск ола мӱндӱрчын пэш сӧралын койэш: ола покшэчын мэнгат пэлэ кутышан Вознэсэнск тӱн урэм эрта. Тидэ урэмыштэ оласэ сай пӧрт-шамыч улыт: присудствэннэ вэр-влак, уйэзднэ училищэ, Троицкий, Рождэствэнский, Вознэсэнский чэркэ-влак да Собор, зэмский больницэ, аптэкэ, адак ик мыньар частнэ пӧрт-влак. Тӱн урэм пазар площадыш энэрта. Пазар площадым пу сурт-шамыч авырэныт. Тӱн урэм дэн йыгырвак Сэнной урэм шуйна. Тидэ урэмыштэ кок гостиницэ да кабак-шамыч улыт. Торэш урэм-влак мэмнан—чылажэ визыт. Нинэ урэмлаштэ сай пӧртвлак гыч шукышт кабак дэнэ айлымэ улыт. Кабакшэ мэмнан 22 шотлалтэш. Тышкак эшэ ола мучаштэ койын шинчышэ, арака шолтымо кок заводым ушыза. Мый ойлышым, олан тӱжвал тӱсыжӧ сӱрэтлаш пэшак сай,—манын. Но ола кӧргыштӧ илымэ пӧрт-влакын шукшу улмышт тэмдам йӧршэш брыктара. Пу дэнэ ыштымэ, шӧрын кайшэ, шукшӱ, мокангшэ пӧртвлак гыч оласэ граждан-влакын илышышт пэш начар улмо раш койэш. Олам сайэмдымэ шотышто йӧршэш нымогай пашат ок ышталт. Олаштэ сайын кучымо урэм укэ, чыла вэрэ шӱк-коштырам ужаш лийэш. Урэм-шамыч огыт ӱшталт, огыт эрыкталт. Сандэнак ола урэмлаштэ эртэн кайаш лийдымын лавра тэмэш...

Олан тӱжвал тӱсшым сӱрэтлыма гыч оласэ калыкын илышышкыжэ вончэна. Тыгылай кэчын илыш тыгай: мэмнан 5 шагатлан эрдэнэ чыла чэркылаштэ служитлаш тӱналыт, тыгай жапланак кумалаш айар йэн-шамыч кыньэлыт. Эрдэнэ 8 шагатлан йоча-влак училищыш куржыт, торговой-шамыч шкэ лавкыштым почыт. Кэчвал жапыштэ служитлаш кайшэ уйэзднэ служак-влакым ваш лийыда. Мэмнан кэчвал кочкышым 2 альэ 3 шагат жапыштэ ыштат, а малаш 9-10 шагатлан возыт.

Пазар кэчылаштэ (мэмнан пазар рушарньа дэн кугарньа йэда лийэда) олаштэ калык утларак лийэш. Тидэ кэчылаштэ олаш пайрэм тӱс пура. Тунам кугу йэн-шамыч вэлэ огыл, но йоча-шамычат пазарыштэ коштмашым куанымашлан шотлат. Кабак-шамыч калык дэнэ тэмыт...

Мэмнан граждан-влак пашам йӧратышэ улыт, кутыраш айар улыт. Тунэммын пайдажым чыланат умлат, но пэшак кумыл пыштэн огыт тунэм. Граждан-влак чэркыштэ мураш пэш йӧратат. Иужышт лудыт. Но могай книга-влак утларак кидыштэ коштыт мый тидым палэн кэртын омыл. Мэмнан 22 кабаклаштэ, арака шолтымо кок заводлаштэ, 2 трактирлаштэ книга оптымо полко иктат укэ...

Калык тазалыкым аралымэ паша йалыштэ вэлэ огыл, олашат пэш начар шындалтын. Мэмнан олаштэ 1193 йэнглан улыжат ик лэкарь вэлэ, а уйэздлан, альэ точнырак шэ кок уйэздлан (Казанский дэн Царэвококшайский) улыжат ик лэкарь да 3 фэльдшэр вэлэ. Сандэнак 1872 ийыштэ уйэзднэ училищыштэ тунэмшэ 30 учэник гыч 16 учэниклан вэлэ шӧдрам шындымэ. Тыштэ нымогай ӧрмашат лийын ок кэрт. Калыкын тазалыкшым аралымэ да уш пашам вийангдымэ шотыштo мэмнан пэш шагал тыршат...“

Тыгэ 1876 ийыштэ Царэвококшайск олан палыдымэ ис-

Партий дэн правительствын пэш кугу тыршымашышт

ВКП(б) Рӱдӧ Комитэт дэн ССР Ушэм Совнарком 1937 ий 5 ийуньышто Марий АССР колхоз, колхозник дэн шкэт озанлык-шамычлан льгот пумо нэргэн пунчалым луктыныт. Тидэ пунчалым тэнгэчэ „Марийский коммун" дэн „Марийская правда" газэт-влак пэчатлэныт.

Самырык рэспубликысэ шэмэрлан тидэ документ кугу значэньан. Мэмнан партий дэн правительствэ тыгыдэ национальность-влаклан шкэ сэмын кушкашышт, вийангашышт эрыкым вэлэ огыл, но матэриальнэ полышымат пэш кугун пуэн шогат.

—Марий АССР колхоз шамычлан шӱдӧ тӱжэм пуд йэшартыш продовольствэнэ ссудым пуаш,—манын пунчалын пэрвой пунктыштыжо ойлалтэш. Пунчалыштэ Марий АССР колхозлаштэ зэрнопоставкэ нормым волтымо нэргэн тыгэ ончыктымо: МТС обслуживатлымэ колхозлаштэ гэктар гыч ик цэнтнэр олмэш пэл цэнтнэр мартэ, МТС обслуживатлыдымэ колхозлаштэ ик гэктар гыч 1,1 цэнтнэр олмэш 0,7 цэнтнэр мартэ, шкэт озанлыкыштэ гэктар гыч 2,2 цэнтнэр олмэш 0,9 цэнтнэр мартэ волташ.

Партий дэн правительствэ колхоз шамычлан урлыкашлан, продовольствылан да фуражлан налмэ 500.000 пуд пырчан шурно ссудо пӧртылтышашыштым кудалтэныт. Тыгак йытын, кыньэ урлыкаш нӧшмӧ пумо ссудо пӧртылтышашым кудалтэныт.

Партий дэн правительствэ Марий АССР шэмэр-влаклан финансэ шотыштат кугу льготым пуэныт.

Самырык Марий рэспубликлан—тидэ пэш кугу куанымаш. Тидэ пунчал Марий АССР-ысэ шэмэр-влак дэч ӱдымӧ шурно ончымо, шурно погаш йамдылалтмэ пашам эшэ сайын ышташ трэбытла.

МАРИЙ РЭСПУБЛИКЫСЭ РАДИОКОМИТЭТЫН ПАШАЖЭ НЭРГЭН

(Дэткор сэрыш обзор)

Мэмнан дэкэ, Марий рэспубликысэ радиокомитэтын йоча пэрэдачыжэ нэргэн сэрыш йатыр пура. Нинэ сэрыш-влак гыч да йоча пэрэдачэ гыч палэ: Йоча пэрэдачэ йочалан кэлшышым шагал пэрэдаватла.

Йошкар-Оласэ 4-шэ №-ан тӱнгалтыш школын отличницажэ Гальа Сарыгэва мыланна тыгэ сэра:

—Йоча пэрэдачым эрэак колыштам. Йужгунам йоча пэрэдачым колыштмэтат ок шу. Шукыж годым тоштым, мо йочавлакым ок интэрэсоватлэ—тугайым вэлэ пэрэдаватлат. Йомак-влакым, ала молан огыт пэрэдаватлэ. „Красная шапочка", Грим иза шольо-влакын йомакыштым мый моткоч колыштнэм, а тидым огыт пу.

Гэройла кучэдалшэ рэспубликан испанийын йочашт-влак кузэрак мэмнан дэнэ илат, мэмнан элын грницыжым аралшэ пограничник-влак кузэ илат?—тидым пэш колыштмэ шуэш. Тыгак ача-ава, изана-влакын граждан сар жапыштэ гэройла кучэдалмышт нэргэн ойлымыштым, очэркым шагал пуат. Кызыт большэвик-влак чыла тӱньалан пэш кугу сэнгымашым ончыктэныт — Йӱдвэл польусым сэнгэныт. Тидын нэргэн молан мэ нимомат огына кол?

Радиокомитэт йоча сэктырын томам пашажым Йошкар-Оласэ 5-шэ №-ан школышто тунэмшэ отличник Слава Патаньэв тыгэ ончыкта:

—Шым „отличнэ" отмэткым налынамат пэш куанышым, ындэ йоча пэрэдачым колыштын куанымашэм эшэ кугэмэш шонышым. Шонымэм арам лийэ. Мэмнам куандарышэ йоча пэрэдачым огыт пу. Мыйын шонымаштэ йоча сэктыр пашажым томам ышта. Радиокомитэтлан тыгай ойэм лийэш: Утларак совэт композитор-влакын мурыштым пуаш: „Каховка", родинэ нэргэн муро-влакым, Робэрт Грантын вэсэла марш—нинэ муро-влак пэш сай улыт. Колышт кумылэт нӧлтэш. Николай Щорс нэргэнат мондыман огыл. „Таирыш" кайшэ-влак кузэ илат? Пионьэр пӧртыштӧ пионьэр-влакын пашашт кузэ кайа? Нинэ йодыш-влакымат ӧрдыжэш кодаш ок лий.

Адак иктым каласаш логалэш: пэрэдачэ пэш кукшо йылмэ дэнэ эрта. Радиокомитэт пашаэнг-влак сылнын возэн огыт мошто ала мо? Радиокомитэтын йоча сэктыржэ пионьэр-влак дэнэ кылым кучымашыжэ укэ. Пионьэр пӧрт радиокомитэт дэн йыгырэракак, тугэ гынат, радиокомитэтын йоча сэктыржэ пионьэр пӧртын пашажым огэш шинчэ. А районласэ пионьэр-влак дэнэ кыл кучымо нэргэн ойлыманат огыл.

Йоча сэктырын тӱнг пашажэ—йоча-влакын йодмыштым шуктэн шогаш. Мэ, пионьэр-влак радиокомитэтын йоча сэктыржэ дэч мэмнан чоным кундарышэ да куандарышэ сай пэрэдачэ дэнэ элна мучко лийын шогышо увэр-влакым колышташ йодына.

Йошкар-Ола Совэт пӧрт

торикшэ Иван Дэрьужэв возэн*)

Тидэ 61 ий ожно улмаш. Эшэ йатыр ий мартэ „Матушка Российын" провинциальнэ моло олажэ самынак Царэвококшайск ола шужымо, нэрымэ илыш дэнэ илэн.

Но вот рэвольуцо толын. Рэвольуцын кугу мардэжшэ Царэвококшайск уйэздын курым дэнэ шып шинчышэ, нэрышэ, мортангшэ илышыжым тарватэн жыньэлтэн.

Олашкэ у йэнг-влак—большэвик-влак пурэныт. Нуно шужын огытыл ыльэ, но нуно талэ, лӱддымӧ, пэнгыдэ улыт ыльэ.

Нунын ончылно лавраш пижшэ ола шинчэн. Нинэ йэнгвлак, у илышым кучэдал налшэ-влак, лӱддымӧ бойэц-влак шкэ шонымыштым шуктышаш вэрч кучэдалаштӱнгалыныт.

Кугыжан самодэржавийын марий калыкым индырашлан ыштымэ олажэ пытэн. Шэмэр калыкым индырашлан ыштымэ ола олмэш у ола—самырык Марий рэспубликын столицыжэ, марий калыкын творчэствэ вийжым угыч шочыктышо, вийангдышэ ола шочын.

Вашкэ 20 ий шуэш. Тидэ жапыштэ олан тӱсыжым вашталташ толшо йэнг-влаклан шуко вийым пыштышашышт вэрэштын. Айдэмэ курым мучко урэмлаш шарэн толмо пырньэм, вальожникым кукланыт. Шучко купэш, ожно имньэ-шамыч пижмэ вэрэш кӱй, торэц шаралтын. Кӱй дэнэ оптымо вич чэркэ гыч ындэ иктат кодын огыл. Нунын кодшышт дэнэ большэвиквлак у, ныгунам уждымо кугу здань-шамычлан фундамэнтым оптэныт „Св. Троицы" чэркэш большэвик-влак мэханичэский мастэрской-ым ыштэныт. Ожнысо соборышто, ала кунам поп дэн диаконын пирыла урмыжмо вэрыштышт кызыт йӱкан кино шэргылтэш.

Пазар площадь олмышто кызыт Лэнин сад пэлэдэш. Йошкар-Оласэ шэмэр сылнэ садышкэ лэктын шкэнжым кандара.

Большэвик-влак ола урэмлам ужар пистэ дэнэ сӧрастарэныт. Кызыт Йошкар Олаштэ ужар пушэнгыдымэ урэмым икэш от му.

Ожнысо 22 кабак олмэш культурно учрэждэньэ-влак шочыныт: 4 вуз, кыдалаш школ 2 рабфак, музыкальнэ-тэатральнэ школ, фэльдшэр-акушэр школ, йал озанлык коммунист школ, 2 тэатр, кино, 2 стадион, вӱд станцэ, аэроклуб, шуко библиотэк-влак, 5 больницэ, молат.

Арака шолтымо завод олмышто чаплэ Марий кугыжаныш тэатрым ыштымэ.

Вузла, тэхникумла, моло школла гыч лу да шӱдӧ дэнэ тунэктышо, инжэнэр, агроном, фэльдшэр, артист, музыкантвлакым туныктэн лукмо

Ожно олан пэчатнэ машинажат укэ улмаш. А кызыт самырык Марий рэспубликысэ шэмэр калык рэспубликысэ вич тӱрлӧ газэт-влакым лудэш.

Акрэт годсо шукшӧ пӧртвлак олмэш кугу, волгыдо пӧрт-влак шочыт: Совэт пӧрт, Свäзь пӧрт, кыдалаш школ, чодра институт, пэдинститут, моло шуко пӧрт-влак.

„Ола дэкэ коч кум ий тӧрштыл, но тӧрштэн от шу"—манын ожно ойлэныт. Тидэ мут ожно чын улмаш. А кызыт тидэ мут лэкцикон гыч лэктын. Кызыт ола дэкэ кӱртньӧ рэльсым оптымо. Тидэ рэльс дэнэ суткалан кок кана паровоз кудалыштэш.

Пэрвой вичийашлык тӱнгалтыш мартэ ола автомобильым ужын огыл. Кызыт ола урэм мучко шотлэн пытардымэ автомашин-влак кудалыштыт.

Ындэ нил ий лийэш, кажнэ эрдэнэ кандэ кавашкэ вурс кайык-шамыч чонгэштат. Нуно мӱндӱр районлашкэ почтым, пассажир-шамычым коштыктат.

Купэч шамычын магазинышт, тыгыдэ торговой-влакын магазинышт шукэртак пытэныт. Нунын олмэш кугу, волгыдо магазин-влак шочыныт. Нунын полкылаштышт могай кӱлэш—тугай тӱрлӧ сату!

Ола шкэ тӱсшым, шкэ илышыжым вож гычак вашталтэн.

Акрэк годсо, лавран Царэвококшайск ола курымашлан пытэн. Тудо ындэ историйын страницэшыжэ шэм тамка вэлэ лийын кодын. Царэвококшайск олмэш Йошкар-Ола—угыч шочшо марий калыкын столицыжэ шочын. Йошкар-Ола—тидэ лэнин-сталин национальнэ политикын торжэствожо, тидэ—рэвольуцийын кӱртньӧ эргыжэ—большэвик-влакын шочыктымо ола. Йошкар-Ола—Сталинский Конституцио почэш шочшо Марий Автоном Совэт Социалист Рэспубликын столицыжэ.

*) И. О. Дерьужев. „Очерк 290-летнего состояния г. Царевококшайска и его уезда. Казань, 1876 г.

ВРАЧЫН КАНГАШЫЖЭ

МОГЫРЫМ КЭЧЭШ КЎЙЫКТЫМӦ ДЭН ЙЎШТЫЛМӦ НЭРГЭН

Рвэзэ-влак, мэмнан дэкэ кэнгэж толын. Тидэ мотор, шўм - кылым нӧлталшэ, чоным кундарышэ кэнгэж ийгэчэ шкэнан кап - кылнам пэнтгыдэмдаш, тазалыкнам сайэмдаш пэшак кугун полша. Тугэ гынат, тидэ жапым моштэн от эртарэ гын, садак пайдам налын от кэрт. Сандэнэ кэчэш кўймӧ годымат, йуж ванным ыштымэ годымат, йўштылмӧ гадымат правил-влакым шинчэн шогаш кўлэш.

Кузэрак вара кэчэш кўйман? Кэчэш кўйаш тўналмэ дэч ончыч иктаж 2—3 кэчэ воздушно ванным ыштылаш кўлэш. Могырым киймаштэ кўйыктат. Киймэ годым могырым 2—3 минут гыч савуркалэнак шогыман. Эн ончыч тупым кўйыктыман, вара ончыл могырым, а варажым ӧрдыжым. Эн пэрвой гана могырым кэчэш кўйыкташ тўналмэ годым 4—5 минут дэч утла киййаш ок кўл. Вара сэмын нжэ жапым 30—40 минутыш шумэш шуйаш лийэш. Кэчэш кўймӧ годым вуйым ош шовыч дэнэ пэтыраш кўлэш. Тыгэ от ыштэ гын, кэчат логалын кэртэш. Кочмо мӧнгӧ викак альэ шужышо мўшкыр дэнэ кэчэш кўйаш ок йӧрӧ. Кочмо дэч вара шагат, шагатат пэлэ жапым эртарыман. Тымыкырак жапыштэ кэчэш кўйаш сайрак. Кэчэш кўйашлан 11 шагат гыч 1 шагат кокла жап сайлан шотлалтэш.

Рвэзэ-влак, ындэ йўштылмӧ нэргэн ойлэна. Тэ чыланат йўштылаш пэшак йӧратэда. Чын, вўдым йӧраташ кўлэш. Вўдым сайын, моштэн кучылтат гын, кап-кыл пэнгыдэмдымаштэ пэшак кугун полышым пуэ. Йўштылмӧ дэч пайдам налашлан ўдакат йўштыл моштымо кўлэш.

Иўштылаш тўналмэ дэч ончыч могырым ночко шовычо дэнэ йыгыман. Шовычым ончыч лэвэрак вўдэш нӧртыман. Вара сэмын шовычым изиш йўштырак вўдэш нӧртэнат могырым йыгаш лийэш. Могыр ўшташ тўналмэ дэч ончыч шовычым пунчалаш кўлэш. Вара шовыч дэнэ кидым, шўм могырым (ўлыч кўшкӧ) ыштэн йыгаш да тугак туп-вачым час стрэлкэ коштмо сэмын йыр йыгыман. Ночко шовычо дэнэ ўштын чарнымӧнтӧ, кукшо шовычо дэнэ ковашта йошкаргымэш йыгаш кўлэш. Могырым тыгэ туныктэн шуктымӧнтӧ вара йўштылаш тўналаш лийэш. Вўдын шокшылыкшо 20 градус дэч ўлнӧ гын, йўштылаш пурмо ок кўл. Кэчэш кўймӧ почэшак вўдыш пураш ок йӧрӧ. Кэчэш кўймӧ дэч вара иктаж 5—10 минут жапым йужыштo коштман. Вўдыш пурымо годым капым эрэ тарватылынак шогаш кўлэш. Пэрвой йўштылаш тўналмэ годым вўдыштӧ 5 минут дэч коч шогыман огыл. Йужо кылмымэш, могыр какаргымэш йўштылэш. Вот тыгэ йўштылмашыжэ тазалыклан пэш кугу энгэкым конда. Шужышо мўшкыр дэнэ альэ кочмо дэч вара викак йўштылаш тўналаш ок йӧрӧ.

Вўд гыч лэкмэкэ могырым кукшо шовычо дэнэ кошкымэшкэ ўшташ кўлэш. Кэчэ йуалгэ гын, кэчылан ик кана йўштылмат сита. Кэчэ пэшак шокшо гын, кок канат, кум канат вўдыш пураш лийэш. Кастэнэ шым шагат дэч вара йўштылмӧ ок кўл.

Рвэзэ-влак, йандар йужышто лиймаш тазалыклан путырак сай. Сандэнэ йуж ваннэ нэргэн изиш ойлынэна. Иуж ванным йужышто 20 градус шокшо лиймэ годым ыштыман. Иуж ванным чара могыр дэнэ ыштат. Ваннэ ыштымэ годым могырым эрэ тарватылынак шогаш кўлэш. Ванным ыштымэ годым эн ончыч 5—10 минут дэч коч йужышто лийман огыл. Вара сэмынжэ 1—2 шагат мартэат шогаш лийэш. Тугак йуж ванным шужышо мўшкыр дэнэ альэ кочмо дэч вара викак ышташ ок йӧрӧ. Иуж ванным ышташлан эрдэн 9 шагат гыч кастэнэ 5 шагат кокла жап эн сайлан шотлалтэш.

Е. Николайэва.

Сўрэтыштэ: Йоча тэхник станцын сатшэ. Натуралист кружокыштo шогышо-влак Садилова Лида дэн Цапайэва Муза шкэ рукo водитэльышт Васильйэва дэнэ пырльа тамакым шындат.

Фото Винокуровын.

Колым ашна

Кужэнэр йоча коммунышто илышэ Русанов Иэвгэнийын аквариумыштыжо карака дэн усач кол уло. Тудо нуным 11-шэ май гыч ашнаш тўнальэ. Русанов нуным эскэрэнак шога. Аквариумысо вўдымат чўчкыдынак вашталта.

Токмэтов Никита,

Кужэнэр район, йоча коммун.

Мый гэрбарийым ыштышым

Тэний шыжым 6-шо классыштэ тунэмаш тўналам. Тидэ классыштэ ботаникым тунэммэ годым тэлым пэлэдыш-влакым ончашлан, мый 45 тўрлӧ пэлэдыш дэн гэрбарийым ыштышым. Мыйын аквариумэмат уло. Туштo олангэ колым ашнэм.

Гэрасимов Саньу,

Оршанкэ район, Вэлькополь ПКШ.

Рэспубликыштэ

Пакча саскана сай кушкэш

Мэ Иыван-сола пэлэ кыдалаш школышто (Кужэнэр район) тунэммэ-влак шукэртак парникэш ковыштам, салтак ушмэным, помидорым шындэн улына ыльэ. Кызыт нуныв озымышт пэш чаплэ. Алэксэйэв.

Йошкар знамынам пэнгыдын кучэна

Мэ, Кой-сола тўналтыш школышто (Шэрнур район) IV-шэ классыштэ тунэммэ-влак ончыл вэрыштэ шогымыланна йошкар знамым кучыктэныт ыльэ, тэний тунэммэ ий мучашэшат тудо мэмнан кидэшак кодо.

Элэмбайэв.

Пионьэр дэн тунэмшэ-влак!

Тэнийсэ тунэммэ ий вашкэ мучашыш шуэш. Тэндан кокла гыч шукыжо „Иамдэ лий" газэтлан подпискым тунэммэ ий пытымэшкэ вэлэ ыштэныт. Сандэнэ нунылан ийуль тылзэ гыч „Иамдэ лий" газэт мийаш ок тўнгал. Йоча-влак, ийунь тылзэ гыч „Иамдэ лий" газэтлан подпискым огыда ыштэ гын, тэ каникул жаплан газэт дэч посна кодын кэртыда. А тыгэ тэ илыш дэч шэнгэлан кодын сэнгэда.

Мэ кэнгэж каникул жапыштэ Совэт Ушэмыштэ, капиталист эллаштэ лийын шогышо увэр-влакым, Йошкар-Олан историйжэ гыч—очэрк-влакым, молат пэчэтлаш тўналына. Каникул эртарымэ, у тунэммэ ийлан йамдылалтмэ нэргэн возэна. „Иамдэ лий" газэтыш ойлымаш, йомак, почэла мут, муро, шарадэ-влак моло годымсо дэч шуко пэчэтлалташ тўналыт. Газэтыштэ сўрэт, карикатур, молат шуко лийэш.

Каникул жапланат кажнэ пионьэрын, кажнэ тунэмшын кидыштыжэ „Йамдэ лий" газэт лийжэ. Тэмдан подпискыда пыта гын, кызытак подпискым ышташ вашкыза. Ала тэмдан пионьэр, тунэмшэ йолташда каникул жаплан подпискым ышташ монданыт, альэ ты мартэ йӧршэш налын огыл. Мондышо да ты мартэ йӧршэш налдымэ йолташланда подпискым ыштымэ нэргэн содор шиштарыза.

Газэт ак тошто гайак. Подпискым кузэ ышташ огыда палэ гын, шкэ пионьэр вожатыйда, туныктышыда дэч йодса. Нуно тыланда полшат. Газэтым шарымыда дэн подпискым ыштымэ нэргэн мэмнан дэкэ возэн шогыза.

„Йамдэ лий" рэдакцэ.

Тидэ йоча тэлым маска сэмын рожыштыжо малэн кийа. Испытаньэ ончылан ижэ помыжалтэш. Испытаньылан йамдылалт шудымыж дэнэ тудо „плохо" отмэткым налэш. Тыгэ тудо вэс ийланат тудо классэшак шинчэн кодэш.

Тидэ кайык иктэ дэнэ гына ойыртэмалт шога: тудо кажнэ ийын тошто пыжашыжак толын шинчэш.

Газэтым шарэм

Кэнгэж каникул жапыштэ газэт шармэ пашашкэ вийан пижынам. 10 ийунь мартэ 30 экзэмпльар „Иамдэ лийым" да 38 экзэмпльар „Рвэзэ коммунист" газэтым шарышым. Ийуль тылзыштэ 100 экзэмпльар „Иамдэ лийым", 50 экзэмпльар „Рвэзэ коммунист" газэтым шараш мутым пуэм. Шкэ мутэм пэнгыдын шуктэм. Кӧ мыйын почэш, йукдам пуза?

Гэрасимов Саньу.

Оршанкэ район, Вэлькополь ПКШ.

Врид. отв. редактора—А. ЙАНАЛОВ.

Упол. Марлита № А—45 Тираж 7360 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком орган. Савыктышэ „Марий Коммун"